

Praktijkverdieping aan het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen: aanvullen van reeds verworven competenties voor studenten met levens- en werkervaring

**Verslag van de vakken Praktijkverdieping I en II, periode: 2004-2005 tot maart
2008-2009**

Joris Dewispelaere

De opleiding Gezinswetenschappen voor mensen met levens- en/of werkervaring is als professionele bachelor per definitie praktijkgericht. Dit spiegelt zich onder andere in het projectwerk dat in het derde jaar onder de vorm van een praktijkgerichte eindproef wordt georganiseerd en in de ervaringsgerichte methodiek van de theorievakken. De meeste studenten beschikken over meerdere jaren praktijkervaring wat hen helpt om de eindproef tot een goed einde te brengen. Wie nog onvoldoende voeling heeft met het welzijnsveld, dient een extra vorm van praktijkverdieping op te nemen. Deze omvat minstens 120 uur en heeft meerdere doelstellingen: opnemen van afgelijnde taken in de hulpverlening of dienstverlening en het aanleren van een professionele reflectie ten aanzien van het samenwerken in teamverband en ten aanzien van het werken met de doelgroep(en) van de instelling/organisatie in de welzijnssector.

De eerste maanden van het academiejaar 2006-2007 stonden sterk in het teken van de visitatie van de opleiding GW met het oog op accreditatie als professionele bachelor. De beoordeling van de praktijkverdieping speelde daarbij een belangrijke rol. Zowel studenten, ex-studenten, begeleiders op praktijkverdiepingsplaatsen, werkgevers en docenten werden gehoord. Vooral de portfolioprocedure en de evaluaties vanwege de instellingen/organisaties tonen elk jaar de maturiteit van onze studenten, die toelaat om via een relatief kort traject voldoende relevante praktijkervaring op te doen om in het welzijnswerk te starten.

Hierna bespreken we de organisatie van en ervaringen met Praktijkverdieping I (tweede jaar Gezinswetenschappen) en Praktijkverdieping II (derde jaar Gezinswetenschappen).

1. Praktijkverdieping I: Portfolioprocedure en keuze van een praktijkplaats

1.1 Het Opleidingsportfolio partim Praktijkverdieping

Voor het vak Praktijkverdieping I maken alle studenten het Opleidingsportfolio partim Praktijkverdieping. Dit portfolio laat de opleiding toe na te gaan of de studenten over voldoende levens- en/of werkervaring beschikken om het derde jaar tot een goed einde te brengen en te starten als Gezinswetenschapper. Het portfolio bestaat uit vier onderdelen:

1. bewijsstukken van opleidingen, relevante werk- of levenservaringen
2. een sterkte-zwakke analyse met betrekking tot 11 basiscompetenties voor het eerstelijnswork

3. een argumentatie waarom men vindt dat men vrijstelling van extra praktijkverdieping moet krijgen

4. een casusbespreking (gebeurt schriftelijk op het instituut)

De beoordeling of iemand al dan niet over voldoende levens- en/of werkervaring beschikt, wordt genomen op basis van een **globale** analyse van het portfolio, soms aangevuld met een gesprek. Dit betekent dat de studenten beoordeeld worden op wat het volledige portfolio aan voor het eerstelijnswork relevante competenties laat zien, zonder de weging van de onderdelen in analytische zin vast te leggen. Voor de sterkte-zwakte-analyse en de casusbesprekingen werden vijfpuntenschalen opgesteld, bijvoorbeeld met betrekking tot de mate waarin stappen in probleemanalytisch werken worden onderscheiden.

De portfolio's worden beoordeeld door twee praktijkbegeleiders. Studenten die niet akkoord gaan met de beoordeling vragen een gesprek met de praktijkcoördinator. Komt men niet tot een vergelijk, dan kan de student schriftelijk een beroep aantekenen.

Wat leren de portfolio's?

In praktijk zien we drie categorieën portfolio's: deze die onmiddellijk tot een afwijking van de ECTS-fiche aanleiding (Praktijkverdieping II) geven, deze die moeten worden aangevuld (met verdere relevante bewijsstukken van tewerkstelling, vrijwilligerswerk of levenservaring) en deze die duidelijk aanleiding geven tot de verplichting van extra praktijkverdieping.

Bij de beoordeling van de portfolio's staat centraal of studenten reeds voldoende competenties met betrekking tot gezinsgericht werken (met betrekking tot opvoeding, partnerrelaties en/of zorg voor ouderen) hebben verworven om de eindproef tot een goed einde te brengen.

Om de in een gezin verworven competenties scherper in beeld te brengen ontwikkelden we in het kader van het Grundtvig-1 project FamCompass (2007-2009) de Gezinscompetentie-portfolio. Deze zal in de toekomst ter aanvulling van het huidige portfolio worden ingezet. In het Famcompass-portfolio geven de studenten onder andere een overzicht van de verworven competenties in de gebieden: Opvoeding van en zorg voor kinderen, Relatie met en zorg voor partners, Relatie met en zorg voor oudere verwanten, Management van het huishouden en sociale zekerheid en met betrekking tot algemene competenties (zoals organisatie van werk, communicatie en stresshantering).

Tabel 1 (bijlage 1) biedt een overzicht van het procentueel aantal studenten met en zonder afwijking van de ECTS-fiche Praktijkverdieping II. De voorbije drie jaren zien we een proportioneel ongeveer gelijke verdeling (iets meer dan 60% dient geen extra praktijkverdieping op te nemen, iets minder dan 40% wel).

Voor de jaren 2006-2007 en 2007-2008 analyseerden we relevante elementen uit de globale beoordeling van de portfolio's van studenten die wel of niet de extra praktijkverdieping moeten opnemen (tabel 2a en 2b).

Afwijking van de ECTS-fiche gebeurt vooral op basis van combinatie van werkervaring (regulier of vrijwillig) en persoonlijke levenservaring. Heel wat van de studenten beschikken over voldoende competenties met betrekking tot opvoeding of zorg (respectievelijk 29 tot 45,5% en 12 tot 22%). Studenten hebben ervaring in het onderwijs (10 tot 12,5%) of in een paramedisch beroep (12 tot 16,5 als verpleegkundige of kinesitherapeut. Tot bijna 10% werkt of werkte als trajectbegeleider met kansengroepen of met gehandicapten.

Ook het beschikken over een diploma dat niet tot de sociaal-agogische richting behoort, kan in samengang met bijvoorbeeld vrijwilligerswerk en/of persoonlijke levenservaring tot een afwijking van de ECTS-fiche leiden (bijvoorbeeld een master in Afrikaanse cultuur in samengang met vrijwillig engagement in een organisatie die allochtonen ondersteunt).

Wel praktijk, toch relevante ervaring

Wie wel extra praktijkverdieping dient op te nemen, kan niettemin over voor het toekomstig werkveld relevante vaardigheden beschikken. Bijvoorbeeld de vaardigheid om in een team te werken of om vrije tijd van kinderen zinvol te organiseren. Bij in totaal 38,7% van de studenten die extra praktijkverdieping moeten doen vinden we waardevolle levens- en of werkervaring. Indien we de competenties die in gezinnen worden verworven op basis van opvoeding van kinderen en van zorg voor kinderen, partner of een ouder systematisch zouden nagaan, zou dit beeld van maturiteit nog scherper naar voren treden. (Tabel 2b illustreert dit voor het academiejaar 2006-2007).

Dat studenten die verplicht worden tot extra praktijkverdieping vaak toch over belangrijke competenties beschikken suggereert ook de analyse van de kwaliteit van sterkte-zwakke analyses en van analyse van de uit te werken casus. Studenten die praktijkverdieping moeten doen scoren globaal minder sterk dan wie het niet moet doen, maar toch zien we ook in deze groep vaak een gemiddelde tot goede en uitzonderlijk zeer goede beoordeling (zie tabel 3).

Gezien de diversiteit van portfolio-inhoud en de wijze waarop sterktes bepalend kunnen zijn voor de beoordeling, kiezen we voor een Pass/Fail beoordeling.

Wie verdere feedback wenst over de beoordeling van het portfolio kan een gesprek aanvragen met de praktijkcoördinator.

1.2 Keuze van een praktijkplaats

Na de beoordeling van de portfolio's wordt voor wie extra praktijkverdieping moet doen een uitlegssessie per lesgroep georganiseerd. Daarin wordt een overzicht gegeven van de organisatie van praktijkverdieping II. Het accent ligt op de doelstellingen van de praktijkverdieping (leren kennen van een relevante praktijksetting, opnemen van afgebakende taken en het ontwikkelen van een methodische reflectie) en op de opstart van de praktijkverdieping. Bij het zoeken naar een geschikte praktijkplaats kunnen studenten de lijst van instellingen raadplegen waar reeds praktijkverdieping werd opgenomen, zich baseren op de sociale kaart of op eigen ervaring (bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk). Studenten ontvangen een bundel met richtlijnen over de te zetten stappen. In het zoekproces kunnen ze zich laten bijstaan door een praktijkbegeleider.

Deze ondersteunt ook actief de ontwikkeling van de *sollicitatievaardigheden* zodra de student twee keer bot ving in het contact nemen met instellingen/organisaties. Op voorstel van de student die prospectie deed, neemt een praktijkbegeleider contact op met de instelling om de toezegging te bespreken en verdere informatie uit te wisselen. Bij perspectief van toezegging wordt de Praktijkverdiepings-overeenkomst samen met informatie over de opleiding Gezinswetenschappen toegestuurd. Zo nodig wordt een gezondheidsbeoordeling georganiseerd. Voor de aanvang van de extra praktijkverdieping heeft de student een gesprek met de hem/haar toegewezen praktijkbegeleider. De met de begeleider in de instelling opgestelde taakinvulling en de door de student geformuleerde leerlijnen op basis van de sterkte-zwakke –analyse in Praktijkverdieping I worden besproken.

2 Waar vinden we de studenten Gezinswetenschappen?

Studenten nemen hun praktijkverdieping op in heel wat sectoren van het brede welzijnswerk. Tabel 4 geeft een overzicht van de sectoren naargelang academiejaar. We overlopen de sectoren met de typische taakinvullingen en het aantal studenten dat praktijkverdieping opnam van 2004-2005 tot en met 2007-2008. Bij de taakinvullingen bespreken we de specifieke taken, andere komen uiteraard steeds aan bod: kennismaking met structuur en verwijzingsvormen, bijwonen van stafvergadering en verder: vergaderingen van overlegplatformen, opnemen van verslaggeving en individuele opvolging van kinderen, jongeren of volwassenen in gezinscontext.

Onderwijs, CLB en Vorming

22% van de studenten liepen praktijkverdieping in deze werkgebieden. 64% van hen kregen een beoordeling zeer goed vanwege de praktijkplaats, 28,5% goed en 7,5% voldoende. Studenten nemen vaak actief taken op van een zorgcoördinator of zorgleerkracht in (al dan niet bijzonder) lager of middelbaar onderwijs. Zowel de zorgtaken ten aanzien van de kinderen of jongeren als gesprekken met ouders worden samen met de begeleider of zelfstandig gevoerd. Tevens zien we hoe studenten –vooral in CLBcontext- ingeschakeld worden in projecten en onderdelen ervan zelfstandig uitwerken (bijvoorbeeld een rouwtraject bij verlieservaringen in de lagere school of het opzetten van informatiesessies voor ouders met betrekking tot opvoedingsvragen). Een andere ingang is het uitwerken van een methodiek –bijvoorbeeld actiegeoriënteerd werken- ten behoeve van een scholengroep. Soms gebeurt dit naast het eindproefthema, soms verbonden met opgaven van de eindproef. In beide gevallen wordt het expliciet bespreken van gezinsvragen als deel van de opdracht bewaakt. Studenten worden vaak zeer gewaardeerd omdat ze eigen levenservaring en/of werkervaring inbrengen.

Jeugdzorg en Gehandicaptenzorg (mensen met een aandoening)

20,5% van de studenten liepen praktijkverdieping in deze sectoren. 59% van hen kregen een beoordeling zeer goed vanwege de praktijkplaats, 36% goed, en 5% voldoende. De taken zijn zeer verschillend. Een dienst pleegzorg bijvoorbeeld maakt meestal mogelijk dat een student zowel contact heeft met pleeggezinnen als met de natuurlijke

ouders en de opvolging van problemen in beide contexten leert kennen. Soms wordt een deel van de kwaliteitsaudit aan de student toevertrouwd, die voor de gezinnen dan als onpartijdige derde wordt ingezet. Enkele studenten liepen mee in trajectbegeleiding van mensen met een aandoening en concentreerden zich in praktijkverdieping (en eindproef) op de overgang naar zo groot mogelijke zelfstandigheid en integratie in de maatschappij. Dit houdt zowel gesprekken met de persoon als met mogelijke werkgevers en naargelang levensomstandigheden met gezins- of familieleden in. De gezinscontext was ook steeds een focus bij het opnemen van praktijkverdieping in een Medisch Pedagogisch Instituut. Ook hier compenseren persoonlijke maturiteit, openheid en leergierigheid meermaals de nog beperkte kennis m.b.t. de doelgroep.

Gezondheidszorg: ziekenhuis, woon- en zorgcentrum, psychiatrische voorzieningen en revalidatiecentra

18% van de studenten liepen praktijkverdieping in de sector gezondheidszorg. 38% van hen kregen een beoordeling zeer goed, 59% goed en 1.5% voldoende. Studenten die taken opnemen in een ziekenhuis begeleiden bijvoorbeeld ernstig zieke kinderen en hun ouders. Dit kan op een verpleegafdeling of in de ziekenhuisschool. Soms lopen ze mee met een dienst die ten dele ambulante werkt vanuit het ziekenhuis, bijvoorbeeld in het uitbouwen van nazorg van jongeren of bij palliatieve thuiszorg. Een toenemend aantal studenten loopt mee in diensten van algemene thuiszorg (bijvoorbeeld: Familiehulp, Landelijke thuiszorg), waarbij men zowel gezinsbegeleidingen opvolgt als de aansturing van de verzorgenden door de regiocoördinator.

Uitzonderlijk nemen studenten een praktijkverdieping op in een psychiatrisch ziekenhuis. Meestal betreft het ondersteuning van zelfstandig wonen, een enkele keer residentiële zorg waarbij de relatie met gezins- of familieleden een belangrijke plaats krijgt.

In de woon- en zorgcentra worden vele taken opgenomen. Vaak betreft het de ondersteuning van een bejaarde en zijn/haar familieleden in de context van de opname in een woon- en zorgcentrum of wanneer er nood is aan verdere stappen in de zorgverlening, bijvoorbeeld bij een zich verder ontwikkelende dementie. Studenten werken mee aan de ontwikkeling van de kwaliteitszorg met bijzondere aandacht voor de gezinsleden van de betrokkenen. Ze participeren ook in het aanbod vrije tijdsbesteding en met betrekking tot activiteiten of vorming gericht naar de bejaarde en zijn/haar familie.

Trajectbegeleiding, Integratiediensten en Asielcentra, OCMW

19% van de studenten namen praktijkverdieping op. 64% van de evaluaties waren zeer goed, 33% goed en 3% voldoende.

Trajectbegeleiding betreft zowel werkzoekenden in het algemeen als specifieke doelgroepen: kansarmen, mensen met een aandoening, 50+ers en nieuwkomers. Hoewel de begeleiding op de persoon is gericht, wordt meer of minder expliciet de gezinscontext in de begeleidingstrajecten opgenomen (door focussen op werkgelegenheid die aansluit bij de gezinscontext, door het betrekken van een partner in het traject of door een integratieve aanpak waarbij ook voor kinderen naar bijvoorbeeld geschikt onderwijs wordt gezocht).

De taakinvullingen verschillen wat de diensten voor nieuwkomers betreft naargelang de provincie omdat zelfde diensten eerder een direct hulpverlenende of eerder een coördinerende functie ten aanzien van hulpverlening uitbouwden. In de diensten die zelf

trajectbegeleiding aanbieden is het opvallend hoe vlug studenten zelfstandig in dit werk worden ingeschakeld.

In deze sector is het werken met groepen (vorming en gesprek) vaak zeer belangrijk.

Voor studenten is dit soms een extra werk- en leerpunt.

OCMW-praktijkverdiepingen boden de studenten meestal de mogelijkheid om zich snel te leren oriënteren in de vlug veranderende sociale wetgeving. Ook hier werden zelfstandig begeleidingstaken bijvoorbeeld onder de vorm van thuisbezoek opgenomen.

CAW en CKG

10,5% van de studenten liepen praktijkverdieping in een CAW-afdeling, 2,5% in een CKG. 52% van hen kregen een beoordeling zeer goed, 40% een beoordeling goed, 4% voldoende. Praktijkverdiepingen in CAW betroffen onder andere de onthaaldiensten, een vrouwenvluchthuis, een neutrale bezoekeruimte voor kinderen en de werking gericht op mensen in armoede. De taken variëren dan ook van onthaal en oriëntatie tot thuisbegeleiding, crisisopvang, begeleiding aan ouders en kinderen in een vluchthuis, medewerking in projecten van armoedebestrijding, begeleiding van ouders en kinderen in neutrale bezoekeruimtes en opvoedingsondersteuning.

In de CKG-werking worden studenten zowel ingeschakeld in leefgroepwerking als in thuisbegeleiding.

Ook in deze organisaties vallen studenten vaak in de smaak omwille van hun maturiteit op basis van ervaring met partnerrelaties, opvoeden van kinderen en werkervaring in teams.

Andere praktijkverdiepingsplaatsen

Elk jaar trekken enkele studenten naar een dienst *preventie of slachtofferbegeleiding van de politie*. Ze worden ingeschakeld in ontwikkelen van programma's ter voorkomen van intrafamiliaal geweld of in de jeugdpreventiedienst. Anderen lopen mee met de slachtofferbegeleiding. Waar de eerste invullingen meestal resulteren in het geven van vorming, worden op de diensten slachtofferbegeleiding mogelijkheden geboden om zelfstandig counselinggesprekken op te nemen.

Een studente deed de praktijkverdieping in het *Kollektief Anticonceptie* te Gent, waar ze na een gunstige evaluatie ook werd aangeworven. Taken betroffen er intakegesprekken en coördinatie van intake. Een student werkte zich in in een dienst voor Zorgvakanties voor personen met een aandoening. Enkele studenten deden praktijkverdieping op een gemeentelijke dienst voor *Alternatieve Gerechtelijke maatregelen* en één studente kon terecht in de begeleidingsdienst van een gevangenis. Taken betreffen zowel het opvolgen van de gedetineerden als van de contacten tussen kinderen en de gedetineerde ouder. Enkele studenten deden praktijkverdieping in specifieke *thuisbegeleidingsdiensten*, bijvoorbeeld voor doven en slechthorenden. Andere konden terecht in een dienst voor *sociale tewerkstelling* (sociale werkplaats, onderhoudsdiensten die met maatschappelijk kwetsbaren werken, kringloopwinkels). Deze praktijkverdiepingen houden naast het leren begeleiden van deze personen ook vaak het beleidsgericht meewerken aan de verdere uitbouw van de organisatie in (soms ook uitgediept in het eindwerk).

Twee studenten deden hun praktijkverdieping in een Afrikaans project. Het betrof respectievelijk een onderwijsproject aan moslimkinderen en een project dat besnijdenis tegengaat. De evaluaties waren zeer goed en goed. Meerdere studenten deden overigens

ervaring op met betrekking tot ontwikkelingswerk en dienden geen extra praktijkverdieping meer op te nemen.

Voor een overzicht van de procentuele verdeling overheen “Andere praktijkplaatsen” voor het academiejaar 2008-2009, zie: bijlage 1, tabel 5.

3 Opvolging van de studenten

De individuele opvolging van studenten gebeurt enerzijds door de hem/haar toegewezen praktijkbegeleider, anderzijds tijdens de wekelijkse permanenties waar elke student terecht kan. De verdeling overheen de praktijkbegeleiders gebeurt vooral op grond van regiotoewijzing en soms op basis van specifieke competentie of ervaring met een instelling/organisatie bijvoorbeeld nadat er bijscholing of supervisie werd gegeven. De groepsopvolging betreft een halve dag waarop studenten in groepen van ongeveer 12 studenten samenkomen om hun praktijkverdiepingen te bespreken. Er wordt ingezoomd op veel voorkomende vragen in omgang met doelgroepen (bijvoorbeeld vinden van een evenwicht tussen afstand en nabijheid, bewaken van het mandaat dat men van de hulpvragers of van de instelling/organisatie krijgt) of met een team (bijvoorbeeld omgaan met de tekorten aan kennis over de geschiedenis van een team, omgaan met leeftijdsverschillen binnen het team). Studenten waarderen vooral het ingaan op deze vragen en het een zicht krijgen op het pallet van mogelijkheden en valkuilen bij het opnemen van praktijkverdiepingen in verschillende contexten.

Remediëringstrajecten

Remediëring van praktijkverdiepingen die fout liepen worden zoveel mogelijk tijdens het lopende academiejaar georganiseerd. Gemiddeld betrof het voor de academiejaren 2004-2005 tot en met 2007-2008 twee trajecten per jaar.

Redenen van vastlopen van praktijkverdiepingen waren zowel verschuiving in opvolgmogelijkheden van een student door de instelling/organisatie (bijvoorbeeld bij ziekte van personeelsleden) of tekortkomingen van de student. Meestal betreft dit het zich onvoldoende kunnen inleven in de specifieke vragen van een organisatie. Bijvoorbeeld over onvoldoende vaardigheden beschikken om met agressieve jongeren om te gaan en een gering leervermogen hebben in dat opzicht. Of een onvoldoende bewegelijk inleven in de leefwereld van de doelgroep (bijvoorbeeld de specifieke kwetsbaarheid van kinderen met autisme of van mensen die leven in armoede onderschatten). Tijdens de remediëring wordt gewerkt rond de aan te vullen competenties en gezocht naar een invulling van de praktijkverdieping die meer aansluit bij de sterktes van de student. Dit gebeurt meestal in een andere instelling met een andere doelgroep die voor de betrokken student eenvoudiger of gepaster is. Het valt op hoe persoonlijkheidsfacetten hierbij vaak een belangrijke rol spelen. Zo kon een student die het moeilijk had met autoriteit en gezagsstructuren prima zijn weg vinden in een begeleiding van Roma-zigeuners omdat er ook specifiek op de gevoeligheid van de doelgroep in het omgaan met de overheid en met regelgeving werd ingespeeld.

Veel waardering van de student

Eindverslagen en nabesprekingen van de praktijkverdieping geven nagenoeg steeds een positieve waardering door de studenten van de opgedane ervaring. De extra

praktijkverdieping wordt intens ingevuld en meestal wordt in het eindwerk op deelfacetten van de werking van de instelling/organisatie verder ingegaan. Een voorbeeld is de bevraging van verschillende doelgroepen binnen de werking van een afdeling van Buurtregie Antwerpen en de eruit resulterende voorstellen voor communicatie tussen en naar de bevroegde organisaties. Studenten zijn vaak enthousiast over de begeleiding bij de stappen naar zelfstandige hulpverlening (o.a. intake en begeleidingsgesprekken). Met betrekking tot de begeleiding vanuit de instellingen/organisaties is men doorgaans tevreden.

Er zijn uiteraard ook spanningsvelden. Soms is het moeilijk het leeftijdsverschil tussen (oudere) student en (jongere) begeleider te overbruggen. Een duidelijker afbakenen van wat de begeleiding inhoudt en een sterkere metacommunicatie over de beleving van de rol van 'stagair' lossen veel op.

Voor heel wat studenten is de praktijkverdieping een tijdsinvestering die niet gemakkelijk te combineren is met gezin en/of werk. Ontdekken wat reeds verworven levenservaring betekent bij het opnemen van taken op een praktijkverdiepingsplaats is dan een riem onder het hart.

Praktijkverdieping en tewerkstelling

Jaarlijks kunnen enkele studenten op basis van hun praktijkverdieping in vaste contracten aan het werk in dezelfde instelling of organisatie. Anderen krijgen de kans om te starten in een interim-aanstelling. Bij het doorspreken van de praktijkverdieping met de verantwoordelijke in de instelling/organisatie wordt slechts uitzonderlijk aangegeven dat de student niet klaar is voor het werkveld. Het betreft dan nagenoeg steeds studenten die voor het specifieke werkveld (nog) ongeschikt zijn (vergelijk de bespreking van remediëring). Bijna steeds wordt aangegeven dat men er vertrouwen in heeft dat de student kan uitgroeien tot een waardevolle welzijnswerker.

Vaak wordt ook aangegeven dat men bij een voorkomende vacature de student graag als collega in het team zou opnemen. De invalshoek van Gezinswetenschappen wordt vaak uitdrukkelijk als een welkome aanvulling gezien ten opzichte van teamleden met een andere opleiding.

4 Aandachtspunten en toekomstige ontwikkelingen

Studenten die extra praktijkverdieping moeten opnemen, dienen minstens 120 uren te spenderen. Hoewel dit een beperkt aantal uren is, zien we hoe de combinatie van kunnen terugvallen op levens-en/of werkervaring, een aangepaste begeleiding en veelvuldig een link met de praktijkgerichte eindproef, bijna steeds tot goede resultaten leidt in de zin van het leren zelfstandig opnemen van voor het eerstelijnswerk relevante gezinsgerichte taken. In functie van de gezins-en werkomstandigheden van de studenten willen we in de toekomst het aantal verplichte uren praktijkverdieping dan ook behouden.

De verbinding tussen eindproef en de extra praktijkverdieping is een belangrijk gegeven. Meestal zullen studenten die praktijkverdieping moeten doen, deze opnemen in een gebied waar ook voor de eindproef over wordt gewerkt. Dit leidt vaak tot een intens inleven in een werkgebied en het eventueel uitwerken van een voor de organisatie of

instelling waardevol project. Beide trajecten kunnen echter ook naast elkaar staan als dit de voorkeur van de student geniet of praktisch een verbinding moeilijk organiseerbaar is.

Het *Opleidingsportfolio Partim: Praktijkverdieping* werd besproken in het onderzoek van de Universiteit Antwerpen (februari 2008) naar procedures met betrekking tot inschatten van elders verworven competenties. Ook voor de studie van de Universiteit Gent en Cesor (maart 2009) m.b.t. een kennisnetwerk en kwaliteitsbewaking van EVC in Vlaanderen werd het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen bevraagd en werd deelgenomen aan meerdere focusgroepen. Hoewel het opleidingsportfolio niet wordt ingezet binnen een EVC-procedure, zijn de structuur en de gehanteerde evaluatiecriteria geijkt op de genoemde procedures voor in kaart brengen van competenties.

Verder heeft het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen als coördinator van het Grundtvigt 1-project *FamCompass* een instrument ontwikkeld waarmee kan worden nagegaan welke specifiek in het gezin verworven competenties zouden kunnen bijdragen tot een verkorten van het leertraject Gezinswetenschappen. De komende jaren zal gezocht worden hoe het FamCompass het best wordt geïntegreerd in de Opleidingsportfolio.

Aansluitend bij het verslag overheen de verschillende jaren ervaring met de organisatie van de praktijkverdieping wordt een *samenkomst* gepland met *begeleiders uit de organisaties/instellingen* ten einde de relatie met het werkveld te intensifiëren en het werkveld intenser te betrekken bij de opleiding.

In aansluiting bij de ervaringen met praktijkplaatsen wordt tevens een *traject 'Werkplekieren'* ontwikkeld voor studenten die een eerste jaar Gezinswetenschappen hebben gevolgd. Beide trajecten zullen elkaar in de toekomst wellicht kunnen bevruchten.

Bijlage 1

Tabel 1: Percentages wel/niet verplichting tot extra praktijkverdieping op basis van portfolioprocedure

Academiejaar	Geen extra praktijkverdieping	Extra Praktijkverdieping
2005-2006	62%	38%
2006-2007	63%	37%
2007-2008	61%	39%

Cijfers zijn gebaseerd op volledige telling met inbegrip van wie uitstelt naar een vierde jaar en wie als vierdejaars instroomt.

Tabel 2a: Kenmerken bij geen extra praktijkverdieping (portfolio 2006-2007 en 2007-2008)

Competenties	2006-2007		2007-2008	
	N=72	%	N=70	%
Opvoedkundige	21	29.2	32	45.7
Verzorgende	16	22.2	9	12.85
Verpleegkundige, Kinesitherapeutische	12	16.66	9	12.85
Onderwijskundige	9	12.5	7	10
Sociale sector: (onthaal, administratie)	7	9,72	4	5.75
Trajectbegeleiding	4	5.55	7	10
Politie	1	1.38	-	-
Socio-cultureel werk	1	1.38	2	2.85
Politiek engagement	1	1.38	-	-

Competenties: verworven in een professionele context (regulier of vrijwilligerswerk) en/of een gezinscontext.

Tabel 2b Levens- of werkervaring bij studenten verplicht tot extra praktijkverdieping (portfolio's 2006-2007)

Ervaring		% van N=89(totaal pvd)
Vrijwilligerswerk	7	8
Administratie	5	5.6
Regulier werk sociale sector	8	9
Regulier werk andere sector	2	2.5
Opleiding	5	5.6
Levenservaring	7	8
Totaal	N=37	38.7

Vrijwilligerswerk: te beperkt in tijd ; Regulier werk sociale sector: te lang geleden of te beperkt in tijd; Regulier werk andere sector: o.a. teamcoördinatie ; Levenservaring: o.a. kinderen met aandoening, palliatieve verzorging partner.

Tabel 3 Beoordeling Portfolio: deel: sterkte-zwakte analyse en deel: casus

	Sterkte-zwakte analyse						Casus				
		H	M+	M	M-	L	H	M+	M	M-	L
Geen verplichting											
	05-06	10.7	30.5	13.4	2.1	2.7	6.6	21	18.3	5.1	5.5
	06-07	22.5	23.5	17	0	1.4	9	16	29.3	4.4	7.2
	07-08	15.6	25.4	16.5	1.6	1.1	7.8	11.2	32	9	2.8
Verplichting											
	05-06	1.6	6.9	19.3	5.6	6.9	0.5	11.1	18.2	7.1	7.6
	06-07	0.06	10	18	2	5	0.5	5.5	14.4	7.2	10.5
	07-08	2.7	12.8	15.6	3.2	5.5	1.7	6.7	14.6	6.7	7.3

SZ= Sterkte-zwakte analyse: bespreking van basiscompetenties m.b.t. eerstelijnswork: H= Hoog, M= Matig, L= Laag ; De getallen zijn procenten telkens tav het totaal aantal ingediende portfolio's . Casus: bespreking van schriftelijk aangeboden casus uit het eerstelijnswork.

Tabel 4 Sectoren waar studenten praktijkverdieping opnemen (percentages)

Academiejaar	Sector			
	Onderwijs	Jeugdzorg	Medisch/Psychiatrisch	Andere
2005-2006	25	16	24	35
2006-2007	6	20	30	44
2007-2008	19	10.5	9.5	61
2008-2009	15	10	16.5	58.5

Andere: CAW en CKG, trajectbegeleiding, Kinderopvang, politie, slachtofferbegeleiding, telefonische hulpverlening, opbouwwerk, sociale economie. Voor detail zie verslag en tabel 5.

Tabel 5 Verdeling praktijkverdiepingsplaatsen academiejaar 2008-2009

Sector	Onderwijs	Jeugdzorg	Gezondheidszorg	Ander Welzijnswerk
	Scholen 5	MPI 2	Ziekenhuis 1	CAW 11 Trajectbegel 2
	CLB 3	Dagcentr 3	Rusthuis 2	OCMW 1 Integratie 6
	Andere 2	Andere 2	Thuiszorg 4	Gehandicz 3
			Hospice 1	Politie 4 KO 2
			Andere * 3	Straathoekw+ armoede 3
				Soc tw 1 Diverse** 6
Tot.	10	7	11	39
Tot. %	15%	10 %	16,5%	58,5%

KO=Kinderopvang ; *Andere: o.a. Regionaal Expertisecentrum dementie **Diverse: o.a. VZW Boeren op een kruispunt ; Stad Gent: Diversiteit en Kansen ; Opvoedingstelefoon